

**Majmun** *m* **1.** čovekoliki sisar *Simia*, najrazvijeniji predstavnik životinjskog sveta, iz reda *Orimates* **2.** pren. **a.** onaj koji oponaša nekoga ili nešto kao majmun (*pravi si –*) **b.** glup čovek

Pa nisam valjda ja kriv što sam crnac?! Takav sam se rodio. A niko nije sâm kriv za sopstveno rođenje, zar ne? Krivi su roditelji. A za moje je kriv moj tata. I mama, naravno, ali ne previše, jer je ona, kako ovde kažu, normalna, to jest bela, a bela je boja mnogo slabija od crne. Kriva je samo zato što nije pazila dok je studirala, pa se zaljubila u crnca. To jest, u mog tatu.

Moj je tata pravi crnac. Crn je kao ugalj. Kao unutrašnjost ormara. Kao dugačak tunnel. Kao noć bez zvezda. Ili možda kao noć s dve zvezde – njegovim očima, i jednim mladim mesecom ako se nasmeje. Za razliku od njega, ja sam nijansu ili dve svetliji. Bolje bi bilo reći nijansu ili dve manje crn. Takoreći tamnosmeđ. Valjda zbog one mamine slabašne bele. U Najrobiju su me zbog tih nijansi svi čudno gledali. Ovde niko ne uočava razliku. Ovde nijanse ne znače ništa. Ovde smo i tata i ja iste boje. Obojica smo jednako crni. Za skinse obojica smo nigeri. Ili crnije. Koje treba uloviti.

S tim što skinsi više vole da ulove mene.

Jer nemam sto kila kao tata.

„Tja, skins!“ kaže mama, odmahujući rukom. „Da mogu, oni bi zabranili i sunčanje.“

Mama prezire skinse. Ali njena je koža toliko bela da joj ni sunce ne može ništa. Sve vreme u Africi nije pocrnela ni za jotu. Ona bi mogla biti kraljica skinsa.

„Izbrijani jajoglavci!“, kaže ona. „Sve ti je jasno čim vidiš da usred leta, po najvećoj vrućini, hodaju u čizmama do kolena.“

Mama prezire skinse, ali ih ne mrzi. Moja mama nikoga ne mrzi.

„Kladim se da ih ne izuvaju ni dok se tuširaju. Iako ne bih rekla da se baš često tuširaju.“

Zato ih ja mrzim.

„Skinsi su najobičniji jadnici“, kaže mama.

I bojim ih se.

„Jajoglavi beli jadnici.“

Tata se smeje. On voli da se smeje.

„Crna je boja jača od bele“, kaže moj tata. Podiže visoko kažiprst. „Mnogo jača.“

Dok to izgovara, u njegovom se glasu čuje ponos. Ja ne znam to da kažem na taj način. A pokušavao sam. Mnogo puta. Možda ni on ne bi znao kad bi ga istukli.

„A zašto onda belci vladaju?“, pitam ja.

Tata me pogleda kao da mi je na nosu iznenada iznikao ananas. Zatim se ponovo nasmeje.

„U Keniji vladaju crnci“, kaže kroz smeh.

„U Keniji i nema belaca“, uzvratim. Živa istina. Ja sam od belaca tamo video samo mamu. „Mislio sam na ceo svet. Uopšteno.“

„Uopšteno, crnci vladaju u atletici, košarci, boksu, fudbalu...“

Prekidam ga u nabranjanju.

„Nisam mislio na sport!“, sada već vičem. „Mislio sam na život!“

„Uopšteno?“, pita on, cereći se od uha do uha.

Tata mi ponekad ide na živce.

„Ako je crna boja jača od bele, kao što ti kažeš – i kao što se u slučaju mog rođenja pokazalo tačnim – kako to da su belci jači?“

Tata se uozbilji.

„Nisu jači“, kaže. „Samo ih je više.“

„U našoj kući nije“, kaže mama.  
Tata ponovo prasne u smeh.  
Ipak više volim kad se smeje.

\* \* \*

Moj tata je veterinar. Kada je u Beogradu završio fakultet, vratio se u Najrobi i zaposlio kao veterinar. Lečio je životinje po celoj južnoj Keniji. Uglavnom im je odlazio u kućne posete.

Mama i ja smo takođe otišli u Najrobi. Stanovali smo svi zajedno kod tatinih roditelja, to jest kod mojih deke i bake. Oni su takođe pravi crnci, i to oboje, i baka i deka. Kada malo bolje razmislim, ispada da su pola moje familije crnci, a pola su belci. Iako mi to sada baš ništa ne vredi.

Za razliku od tate, koji je veterinar, mama je običan doktor. Ona leči samo ljude. Dok smo živeli u Najrobiju, nije radila. Čini se da crnci više vole da idu kod crnih nego kod belih doktora. Zato je od ljudi lečila samo mene kad bih bio bolestan. Ponekad je pomagala tati u njegovoj veterinarskoj stanici.

„Da sasvim ne zarđam“, govorila je.

A životinjama je bilo svejedno.

Dok smo živeli u Najrobiju, mama je često pričala o Beogradu. Imala je plan grada i dok je tata bio na poslu širila bi ga preko celog stola u kuhinji i pokazivala mi gde je šta.

„Ovo je studentski dom u kojem je stanovao tata pre nego što smo se venčali“, govorila je kada bi kažiprstom desne ruke pokazivala jedan mali nacrtani pravougaonik. Nekad bi ga i pomazila.

„Ovo je Novi Beograd“, govorila je kada bi prstom prešla na drugu obalu reke.

„A ovo je Dorćol“, govorila je dok bi vrhom nokta kuckala po papiru. „Tu sam odrasla.“

Pre nego što sam napunio šest godina i krenuo u školu u Najrobiju, znao sam ceo Beograd napamet. Gledao sam u mamin kažiprst, a video ulice, trgove i parkove tog dalekog

grada. I stalno je ponavljala: „Moj Beograde, beli grade moj.“ Sada mi je potpuno jasno šta je time htela da kaže. *Beli grad*. Grad belaca.

\* \* \*

Jednom prilikom, dok mi je mama nad raširenim planom pričala o Beogradu, neočekivano je banuo tata. Bio je na terenu izvan grada pa je, vraćajući se u svoju veterinarsku stanicu, svratio kući.

„Nismo te očekivali pre pet“, rekla je mama.

Tata nije rekao ništa. Gledao je redom prvo plan, pa onda mene, i na kraju mamu. Nju najduže.

Onda je mama složila plan Beograda i vratila ga na njegovo mesto. Na policu s njenim stručnim knjigama. Između *Opšte anatomije ljudskog tela* i *Vaskularnog sistema* – drugo dopunjeno izdanje. To *dopunjeno* zvučalo mi je kao da se broj vena u ljudskom telu u međuvremenu povećao. Ili je porasla količina krvi. U svakom slučaju, plan grada Beograda nije bio stručna literatura. Bio je tajna.

Onda se mama okrenula prema tati i pogledala ga pravo u oči.

Tata je prvi skrenuo pogled.

„Vakcinisao sam ovce“, rekao je. Upravo je tako i mirisao. Zatim je krenuo prema vratima. „Moram još do stanice“, rekao je i izašao.

Te večeri tata se kasno vratio kući. Još je mirisao na ovce.

Dok je stajao zagledan kroz prozor, okrenut leđima, mama i ja smo sedeli za kuhinjskim stolom. Ja sam se pretvarao da učim, a mama je samo sedela. Rekao je: „Nikad mi nisi dala do znanja da ti nedostaje.“

„Nisam“, uzvratila je mama.

Ni tata ni mama nisu rekli na šta misle kada govore o nedostajanju, ali ja sam znao da pričaju o Beogradu.

„Taj plan“, tata je mahnuo rukom u pravcu police, „verovatno je odavno zastareo.“

„Verovatno“, složila se mama.

„Gradovi se šire“, nastavio je tata. „Niču nove zgrade, nove ulice, cela nova naselja. Mogla si naručiti da ti pošalju novi plan.“

„Mogla sam“, složila se mama.

Sedela je, ruku raširenih i položenih na sto. Kao da očekuje da će joj neko uskoro staviti lisice.

Tata je stajao okrenut prema prozoru, iako je napolju već odavno bila noć. Nisam mogao da vidim gde su njegove ruke.

„Nisam znao da ti *toliko* nedostaje“, rekao je.

Mama nije rekla ništa. Umesto toga ustala je od stola. Valjda je shvatila da je niko neće vezati. Prišla je tati i stavila mu ruku na rame. Učinilo mi se da je zadrhtao. Onda su se zagrlili.

Moj crni tata i moja bela mama.

Ličili su na šahovsku tablu. Ili dirke klavira. S tim što je u ovom slučaju crnih dirki bilo mnogo više od belih. Jer je tata mnogo veći od mame.

Onda su primetili da ih gledam. Tata je klimnuo glavom i ja sam im prišao. Pa smo se svi zajedno zagrlili. Sada su oboje mirisali na ovce.

„Hoćete li povesti i mene?“, upitao sam svejedno.

Nikada pre nisam pomišljao da ću se jednom vratiti u Beograd. Zapravo, to mi je više izgledalo kao dolazak, a ne kao povratak.

„Naravno“, rekao je tata.

Mama se nagnula prema meni.

„Idemo kući“, šapnula je.

Ali uopšte nije ispalo kao kada dođeš svojoj kući.

Priznajem, imao sam tremu. Sad, ruku na srce, nije to bilo ništa novo. Kada sam ja u pitanju, trema je sasvim uobičajena stvar. Ako bih vam sada počeo nabrajati od čega sve imam tremu, mislim da ne bih do sutra završio. Zapravo, kad malo bolje razmislim, čini mi se da tremu nemam samo dok spavam. Pod uslovom da ne sanjam nešto strašno. Ali ova trema je bila trema zbog prvog dana u novoj školi.

I još ću vam nešto otkriti. Svaki put kada imam tremu, ja počnem da lažem. Tako je bilo i tog jutra.

„Mislim da danas neću moći u školu“, rekao sam.

Sedeli smo za stolom u našoj novoj kuhinji. Nakon onog dana u Najrobiju kada je tata mamu i mene zatekao nad planom grada Beograda nisu prošla ni dva meseca, a mi smo se preselili. Ne baš na Dorćol, ali blizu Kalemegdana. U svakom slučaju, u beli grad Beograd.

Tata je dobio posao u zoološkom vrtu. I više ne mora da ide u kućne posete životinjama kao što je morao tamo u Najrobiju. Pretpostavljam da više neće mirisati na ovce, krave i svinje. Osim ako ih ovde u Beogradu ne drže u kavezima u zoološkom vrtu.

Mama je dobila posao u bolnici punoj belih ljudi, koji valjda neće imati ništa protiv da ih ona leči.

Mene su upisali u novu školu. Trebalo je da krenem prvog dana drugog polugodišta. I dok sam čekao da drugo polugodište počne, i mama i tata su se svim silama trudili da me uvere kako je najnormalnija stvar na svetu krenuti u novu školu. U školu koja je samo tebi nova. Jer ostali učenici u nju idu već godinama. Nisu uspeli. Zbog *toga* sam imao tremu. Zbog *toga* sam počeo da lažem.

„Mislim da danas neću moći u školu“, ponovio sam.

Mama i tata su mazali paštetu na kriške hleba. Uopšte me nisu zarezivali.

„A verovatno ni sutra“, rekao sam.

Moji roditelji znaju da savršeno razmažu paštetu po hlebu.

„Ni za preksutra nisam siguran“, rekao sam. „Mislim da bi bilo najbolje da ove nedelje ostanem kod kuće.“

I samo oni znaju kada treba prestati s mazanjem.

„A za sledeću nedelju još ćemo videti“, rekao sam.

„Je li?“, oglasila se mama, ne podižući pogled sa svoje već savršeno namazane kriške hleba. „A zašto, ako smem da znam?“

„Zato što me boli stomak“, slagao sam.

U stvari, bilo je i nešto istine u tome. Naime, negde unutra, čini mi se u želucu, osećao sam leptiriće, slične onima koje sam video dok smo još živeli u Najrobiju kada su jednog popodneva preplavili, u stvari *prekrili* celo celcato nebo i zaklonili sunce. Bili su to nekakvi plavi leptirići i bilo ih je na milijarde. Ne znam kakve su boje bili ovi u mom želucu, ali imao sam osećaj da je i njih na milijarde. I izgleda da su se baš razmahali tim svojim krilima.

„Je li?“, rekla je opet mama. Kao da ništa drugo i ne zna da kaže osim tog njenog „je li“.

„Da“, potvrdio sam. „Evo, ovde“, prešao sam dlanom, prilično neodređeno, po donjem delu majice.

Ali mama me uopšte nije gledala. Umesto toga, pogledala je tatu. Kao da se radilo o njegovom, a ne o mom stomaku.

„Šta ti misliš, Bumba?“, upitala ga je.

Moram priznati da sam se malo iznenadio. Zato što je, kao što vam je već poznato, mama bila doktor za ljude. Hoću reći, bolovi u ljudskom stomaku trebalo bi da budu *njena* specijalnost. Tata je ipak doktor samo za životinje.

„Šta ja mislim?“, tata je ponovio mamino pitanje, a zatim se okrenuo prema meni. Valjda je zaključio da je s njegovim hlebom i s njegovom paštetom napokon sve u najboljem redu. „Boli te stomak, kažeš?“

Moji roditelji su ponekad izuzetno sumnjičavi ljudi.

„Boli“, rekao sam i ponovo pokazao: „Evo, ovde. Otprilike. A i ovde gore. I tu sa strane. I ovde iza.“

„To iza se više ne zove stomak“, rekao je tata.



Moji roditelji su ponekad toliko sitničavi.

„Bole me i leđa“, dosetio sam se.

Tata je ustao od stola.

„Svuci se“, rekao je.

„Zašto?“, upitao sam. „Uopšte mi nije vruće.“

Što je takođe bila živa istina. Naime, dok smo tamo, u uvek vrućem Najrobiju, mama i ja krišom gledali plan grada, nisam imao pojma da je u Beogradu toliko hladno.

„Da te pregledam“, rekao je tata.

„Ti?!“

„Da, ja.“

„Ali kako?! Mislim, kako možeš da mi pregledaš stomak?! Pa ne boli me spolja, po koži, nego iznutra. Po želucu! I okolo! Ne misliš valjda da me odmah operišeš?! Uostalom, ti si veterinar!“

„Znam“, rekao je tata i nacerio se. „A ti si magarac“, rekao je. „I to lažljivi magarac“, pojasnio je.

Magarac ili ne, nije važno, ali da sam lagao – jesam. Pogotovo ono s pokazivanjem gde me sve boli. Ali šta mogu kad sam imao tremu.

„Nemoj tako, Bumba“, rekla je tada mama. „Ipak mu je danas prvi dan u novoj školi.“

Moji roditelji ponekad znaju da mi čitaju misli.

„Verovatno je nervozan“, rekla je mama. „Prošlog ponedeljka i ja sam bila pomalo nervozna. Nakon toliko vremena ponovo na poslu.“

„Imaš pravo. Sada sam se setio da su i neke životinje u zoološkom vrtu bile nervozne kada su me prvi put ugledale“, rekao je tata. „Pa su se navikle“, dodao je. „I ti ćeš se navići.“

To je mislio na mene. Nije mi se svidelo što me stalno upoređuje sa životinjama.

„Ja nisam životinja!“, rekao sam.

Iako će neki ovde, u ovom gradu, uvek misliti da jesam.

„Nisam to hteo da kažem“, rekao je tata, ali posle toga nije rekao šta je hteo ako nije hteo da kaže to što je rekao.

Moj tata je uglavnom dobar čovek.

„Tata je hteo da kaže da si ti naš sin“, rekla je mama.

Moji roditelji ponekad znaju da čitaju misli i jedno drugom.

„E, baš ti hvala što si mi to objasnila“, rekao sam. „Ja sam do sada mislio da sam vaša kći!“

„Slušaj, ti!“, uzviknuo je tata.

On uglavnom nikada ne viče. Onda mi je prišao sasvim blizu. Morao sam da podignem glavu.

„Slušaj, sine“, rekao je još jednom, ovog puta normalnim glasom, „ti si jedan sasvim poseban dečko.“

Bila je to živa istina.

„Naravno da sam poseban“, rekao sam. „Biću jedini crnac u školi prepunjoj belaca!“

\* \* \*

Pred školom gomila đaka. Svi, naravno, beli. Svi osim mene. Kao kada se na nekakvoj fudbalskoj utakmici, odeven u dres svog najdražeg kluba, greškom nađeš na tribini s protivničkim navijačima. S tim što je u ovom slučaju greška bila namerna. I s tim što svoj dres, svoj *crni* dres, nisam ni mogao da skinem.

Prvo su me odveli na upoznavanje kod direktora. Jedino što nisam shvatio ko je tu koga trebalo da upozna.

Dok sam se, sledeći domarovu široku zadnjicu, penjao na sprat ka direktorovoj kancelariji, uopšte mi nije bilo svejedno jer sam se setio svog prvog direktora, onog iz škole u Najrobiju. Jao, kakav je taj bio. Stalno je sa sobom vukao štap. Zapravo, bio je to komad drveta debljine nojeve potkolnice, koji je *on* nazivao štapom. A imao je običaj da tim štapom dohvati posred leđa svakog učenika koji ga ne bi istog

trena primetio, na mestu se ukočio i time mu odao zasluženu počast. Tom direktoru očigledno nije bilo jasno da učenici uglavnom imaju oči samo s prednje strane glave i da ni u kom slučaju ne mogu videti nikoga, pa ni sopstvenog direktora, ako im se prišunja s leđa.

Ali ovaj direktor bio je nešto sasvim drugo.

Kad sam ga ugledao, pao mi je slon sa srca.

Odmah, na prvi pogled, gospodin direktor Rade Kačamak bio je, kako je to moja afrička baka znala da kaže, čovek babunski veselog srca i duše široke kao savana. Ne znam koliko je tačno široka prosečna afrička savana niti koliko je veselo srce prosečnog babuna, ali čim sam stupio u njegovu kancelariju direktor je ustao, pogladio levu i desnu brčinu i nasmešio se toliko široko da sam pomislio: „Još malo i usta će mu se spojiti oko glave“. A kada je zakoračio prema meni pomislio sam da će mi sada, evo, nešto i otpevati.

Ali ipak nije.

Umesto toga, počeo je da mi drma ruku tako snažno da sam se uplašio kako će mi je produžiti za barem pet centimetara. Slobodnom rukom me je u isto vreme lupkao po rameanu. Imao je stvarno uigrane ruke.

Da je njegova srdačnost prilikom upoznavanja potrajala samo malo duže, uveren sam da bih stekao hronični telesni deformitet. Nakon kojeg bih bio nalik crnom Kvazimodu.

„E, baš mi je drago!“, uskliknuo je gospodin direktor Rade Kačamak. „E, baš mi je drago! E, baš mi je drago!“

Uskliknuo je to otprilike sedamdeset puta. Nisam baš najtačnije brojao. A za to vreme u direktorovu kancelariju provirilo je barem desetak kojekakvih glava. Uglavnom ozbiljnih, profesorskih. Sve glave su me znatiželjno pogledale, nakon čega bi obavezno rekle: „Oh, oprostite“, i brzo nestale s druge strane vrata.

Direktor se zatim jednako široko osmehnuo i rekao: „E pa... ti si naš prvi... Naš prvi...“

„Ovaj...“

Hteo je da kaže crnac.

Iznenada je prestao da se smeje. Znam šta ga je mučilo. Hteo je reći „naš prvi crnac“, a onda se jadan prepao da ću se uvrediti. Da vam pravo kažem, to mi se uvek događa s belcima. Naime, belcima nikako nije jasno da za crnca nije uvredljivo biti crnac!

„Ti si naš prvi...“, i dalje je pokušavao direktor, a možda bi se i ozbiljno razboleo da mu nije sinulo spasonosno rešenje.

„Ti si naš prvi učenik iz Afrike!“, urliknuo je.

Zatim je od sreće to isto ponovio još otprilike sto pedeset puta.

„Naš prvi učenik iz Afrike! Tako je, naš prvi učenik iz Afrike! Učenik iz Afrike!“

Gospodin direktor Rade Kačamak zaista je bio pravi veseljak. I zato mi je bilo pomalo žao što moram da ga razočaram.

„Ja zapravo nisam iz Afrike“, rekao sam.

Direktor se ukočio. Kao da ga je u tom trenutku njegov kolejniški kolega munuo onim kolcem po leđima.

„Iz Afrike je samo moj tata“, rekao sam. „Ja sam rođen ovde. U Beogradu.“

Ma koliko i meni samome to čudno zvučalo, bilo je istina. Ja sam rođeni Beograđanin.

\* \* \*

„Bio si najlepša beba u porodilištu“, kaže mama.

„Misliš, najtamnija?“, pitam.

U stvari, to pitam u sebi.

„Svi su dolazili da te vide“, kaže mama.

Hm, izgleda da se od tada baš ništa nije promenilo.

\* \* \*

Malo kasnije, dok me je domar vodio prema mom novom razredu, shvatio sam da moja trema zbog nove škole uopšte

nije bila bezrazložna. U kancelariji gospodina direktora Radeta Kačamaka shvatio sam da ću ovde zaista biti drugačiji od drugih.

I da ću to biti od sada pa zauvek.

A to se pokazalo tačnim. I uglavnom mi se nije svidelo.

\* \* \*

„Deco“, rekla je razredna. „Ovo je naš novi učenik.“

U razredu je nastao tajac.

Nije se čulo baš ništa. Osim mog disanja. A ja sam disao kao da sam ovoga trena doplivao iz Afrike. Delfinovim stilom. Sreća je što, kao i svi crnci, imam širok nos pa odjednom mogu da udahnem dosta vazduha. U protivnom bih se sasvim sigurno onesvestio od treme i uzbuđenja.

„Preziva se Bungalov“, rekla je razredna.

Iako se moje prezime izgovara upravo tako, „Bungalov“, razredna ga je izgovorila na engleskom, kao „Bangalou“. Ali je lošija stvar bila ta što se iz zadnjih klupa odmah začulo smeuljenje.

„A ime mu je Jovan“, dodala je razredna i u učionici je nastao urnebes.

\* \* \*

Moje je ime odabrala moja mama. Zato što je kao mala obožavala čika Jovu Zmaja. I zato što je on napisao pesmu o imenima za voljenu osobu.

„Kada sam te rodila, setila sam se stiha: 'Kaži mi, kaži, kako da te zovem'“, objasnila mi je.

Tata nije imao ništa protiv imena Jovan. Bolje Jovan nego Zmaj.

„Baš zgodno“, rekao je. „Crna beba s imenom belca.“

A sada su svi ti silni belci popadali na pod od smeha.

\* \* \*

Razredna se zatim okrenula prema meni i počela da mi dr-musa ruku. Baš kao malopre direktor. Pomislio sam kako je nastavnički kadar u mojoj novoj školi stvarno pun energije. Ali, za razliku od direktora, razredna me nije lupkala po ramenu. Njene ruke valjda još nisu bile dovoljno uigrane za tako nešto.

„Jovan je naš prvi... Naš prvi...“

Ne valjda opet, pomislio sam.

Srećom, razredna je poprilično brzo mislila.

„Jovan je naš prvi učenik iz Afrike.“

Nije mi bilo ni na kraj pameti da je ispravljam.

„Tačnije, iz Kenije“, rekla je razredna. Zatim se dosetila najveće gluposti koja joj je tog dana mogla pasti na pamet. Iako je, kao što sam već rekao, predavala istoriju, pokazala je na geografsku kartu sveta koja je stajala okačena preko polovine školske table i rekla: „A sada će nam Jovan na karti sveta pokazati gde se nalazi Kenija.“

A da me pre toga uopšte nije pitala želim li to.

„Hoćeš li, Jovane?“, ipak me je upitala. Naravno, u pogrešnom trenutku.

Šta je trebalo da odgovorim? Neću?

Okrenuo sam se prema onoj karti.

Bio sam već toliko nervozan da sam jedva uspeo da pro-nađem Afriku. Ali Keniju ni u ludilu. Kao da su je izbrisali onog trena kada smo mama, tata i ja iz nje otišli. I još nešto, geografske karte sveta kakve smo koristili u školi u Najrobiju bile su sasvim drugačije od ove karte ovde. Dobro, znam da svet uvek izgleda kao svet, ali je taj svet na kartama u Najrobiju bio sasvim drugačije *poređan*.

U tom je trenutku zazvonilo za odmor.

Ali, pre nego što je zazvonilo, već sam bio glupi crnac iz Afrike.

\* \* \*

Imali smo valjda blok-nastavu istorije jer se posle zvona ponovo pojavila razredna. Svi su pojurili na svoja mesta, jedino sam ja i dalje stajao tamo gde me je ostavila, poput nekog biloškog eksponata, pred geografskom kartom sveta na kojoj nisam mogao da pronađem Keniju. Srećom, razredna nije insistirala dalje. Valjda se u međuvremenu i sama dosetila da joj struka nije geografija nego istorija.

„A ti još nemaš svoje mesto“, sasvim je ispravno zaključila.

Zatim je pogledala po učionici. Valjda da se uveri ima li tu uopšte mesta za jednog glupog crnca. A onda je dvaput klimnula glavom.

„Jovane“, rekla je strogo, valjda da se niko ne bi pobunio protiv njene odluke. „Za prvo vreme sedećeš kraj Nikoline.“

Za prvo vreme? A posle ću sedeti na podu, zar ne?

Razredna me je zatim povela između klupa do jedne u četvrtom redu, za kojom niko nije sedeo. Pomislio sam: nije li ta Nikolina možda nevidljiva? To ne bi bilo ništa neobičnije nego što sam u tom trenutku bio ja sâm.

„Nicolina ima grip“, rekla je razredna.

Dakle, nije se ogrnula plaštom Harija Potera.

„Doći će u školu tek sledeće nedelje“, dovršila je objašnjenje.

Nisam li upravo to i ja nameravao? Doći u školu sledeće nedelje?

Ali, dobro, trebalo je da budem zahvalan tom njenom gripu. Jer da nije bila bolesna, Nicolina bi sada sedela na svom mestu, a teško da bi skakala od sreće kada bi mene smestili u susednu stolicu.

Pitao sam se šta će biti kada Nicolina ozdravi. Nekako sam pozeleo da taj njen grip potraje što je duže moguće.

Jedva sam se doteturao do klupe. S mojim nogama nešto izgleda nije bilo u redu. Bile su klimave kao kod tek okoćene

žirafe. Kada sam se napokon svalio na stolicu, bio sam srećan kao šepava antilopa kada prepliva bujicu.

Sada kada sam imao mesto, razred je mogao da odahne. I odahnulo je. Čulo se to prilično dobro.

\* \* \*

Dok mene nema...

Na jednoj klupi u parkiću između zgrada sede četvorica međusobno jako sličnih tipova. Naime, sva četvorica imaju identične frizure (pod pretpostavkom da se ta do daske izbrijana belina na njihovim jajolikim glavama uopšte može nazvati frizurom), sva četvorica su odevena u jednake zelene jakne s narandžastom postavom i zelene vojničke pantalone, sva četvorica imaju crne visoke čizme na pertlanje, a i hrane se isto – cigaretama i pivom „jelen“. Čak se i zabavljaju istom sportskom disciplinom – pljuvanjem između svojih čizama; ko u najkraćem mogućem vremenu ispljune najveći broj što većih ispljuvaka, taj je valjda pobednik. Ispljuvci koji završe na čizmi računaju se kao prestupi, te ne ulaze u konačni rezultat. Kako ova lakoatletska disciplina ne bi bila baš toliko jednostavna, u pauzama između pljuvanja potrebno je povući poneki gutljaj iz flaše, a zatim što je moguće glasnije podrignuti.

„Crnac?!“ čudi se jedan od njih. „Misliš baš, ono, *crni crnac?! Pljuc!*“

„Crnčuga?! *Pljuc!*“, zaprepašćen je drugi.

„Pravi pravcati niger? *Pljuc!*“, izbezumljen je treći.

„Hoćeš da kažeš da tip nije, ono, neki Ciganin ili Arapin? *Pljuc!* Pakistanac? *Pljuc!* Kinez ili Japanac? *Pljuc!* Eskim? *Pljuc!* Indijanac? *Pljuc!*“

Četvrti odmahuje glavom.

„*Pljuc!* Ma kakvi“, kaže, otpuhujući dim. „Tip je pravi afrički crnac. Iz nekakve Kenije. To je neka sasvim bezvezna



država, jer je uopšte nema na geografskoj karti sveta. Dodaj mi „jelen“!

Dok „jelen“ luta od šume do šume, odnosno od ruke do ruke, zaustavljajući se čas kod jednih čas kod drugih usta, na klupi vlada tišina. Malo posle svaki od četvorice kožnoglavih prvo odvaljuje po jedan ritualni podrig: *Grokt! Grokt! Grokt! Grokt!*, a zatim ispaljuje jeftinim pivom obojen ispljuvak: *Pljuc! Pljuc! Pljuc! Pljuc!*

„I kažeš *Pljuc!* ide u našu školu?!“

„Aha. *Pljuc!* U moj razred.“

„U jebote! *Pljuc!*“

„Crnac u našem kvartu?!“

„To ćemo morati da sredimo!“

„*Pljuc!*“

\* \* \*

Ni sledećih nekoliko dana trema me nije prošla. Dolazio sam u svoju novu školu, sedeo sam u klupi i ćutao. Otkako je počela nastava u drugom polugodištu nisam još progovorio ni reči. Profesori me ništa nisu pitali, a učenici su se više-manje uspešno pretvarali da me nema. A ja sam se i osećao upravo tako. Kao da me nema.

Zato sam ja posmatrao njih.

Bilo je tu mnogo različitih kreatura. Od niskih do visokih. Od mršavih do debelih. Od kratko ošišanih do čupavih. Ali koliko god bili međusobno različiti, jedna stvar im je zajednička. Bitna stvar. Za razliku od mene, svi do jednog su belci.

Čudno je to da je sasvim isto, iako zapravo sasvim drugačije, bilo i u mojoj staroj školi, tamo u Najrobiju. I tamo je među učenicima bilo i niskih i visokih i mršavih i debelih i kratko ošišanih i čupavih. I tamo im je jedna stvar bila zajednička, svi do jednog bili su crnci. Crni crnci. Svi osim mene. Jer sam ja, zbog one svoje dve svetlije nijanse, bio samo smeđ.

\* \* \*

„Kako je u školi?“, pita me mama.

Nagnuta je nad neku svoju stručnu knjigu. Nešto o polnim bolestima. Sudeći po fotografijama, uopšte ne bi bilo loše biti na primer fratar. Ili Robinson Kruso. Ili Pale sam na svetu.\*

Mama ostavlja prst na mestu gde je stala s čitanjem i okreće glavu k meni.

„Dobro je“, kažem brzo.

Mama se vraća svom prstu.

\* \* \*

A onda sam primetio da jedan učenik non-stop bulji u mene. Sedeo je u poslednjem redu, takođe sam u klupi, i uopšte nije pratio nastavu. Umesto toga, pratio je mene. Kad bi nam se pogledi slučajno sreli ovaj nikada nije okretao glavu, za razliku od ostalih učenika. Gledao me je pravo u oči. Dva prodorna ledena oka na izbrijanoj glavi. Primetio sam da ima čizme na pertlanje. Visoke do kolena. Crne.

\* \* \*

„Jesi li se upoznao s ostalim učenicima?“, pita tata.

„Manje-više“, kažem. Naravno, lažem.

„Imaš li već nekog prijatelja?“, pita tata.

On ih sigurno ima već podosta. Uvek je znao sa životinja. Kao da ga je rodio Tarzan.

„Pa, ima jedan dečko“, pokušavam.

„Da?“, tata je izuzetno zainteresovan. „Kako mu je ime?“

„Ne znam“, kažem, pa brzo dodajem: „Ali ima super čizme!“

\* \* \*

---

\* Knjigu *Pale sam na svetu* napisao je 1942. danski pisac Jens Sigsgard.